

Verband der deutschen sozial-kulturellen Gesellschaften in Polen
Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce

ul. Słowackiego 10, 45-364 Opole
tel./fax: 774538507, e-mail: biuro@vdg.pl, www.vdg.pl

Opole, dnia 17 maja 2024 r.
L.dz.: 438/V/24

Pani Minister Katarzyna Lubnauer
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Edukacji Narodowej
al. Jana Chrystiana Szucha 25
00-918 Warszawa

Szanowne Pani Minister,

w ostatnich dwóch latach już po raz drugi jest zmieniana podstawa programowa nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości. Jako środowisko mniejszości niemieckiej dotknięte w ostatnich latach bezpośrednią dyskryminacją w zakresie nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości bacznie obserwujemy te kwestie i wprowadzane w tym zakresie nowe regulacje. W 2022 roku podstawa została dostosowana do rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 4 lutego 2022 roku, w którym niekorzystne zmniejszenie wymiaru godzin nauki języka niemieckiego jako języka mniejszości (z 3 do 1 godziny tygodniowo) dotyczyło tylko mniejszości niemieckiej. Nowe przepisy weszły w życie 1 września 2022 roku. Podstawa z 2017 roku została w 2022 roku znacznie ograniczona, przede wszystkim zostały usunięte najistotniejsze treści tożsamościowe, kulturowe i historyczne oraz kilka treści związanych z kształceniem literackim, czy tworzeniem wypowiedzi w formie mówionej i pisanej.

Obecne zmiany są częścią redukcji zakresu podstaw programowych różnych przedmiotów szkolnych, którą Ministerstwo Edukacji zapowiedziało na początku 2024 roku. Zgodnie z zapowiedziami Ministerstwa zawężona podstawa programowa będzie obowiązywać w okresie przejściowym od roku szkolnego 2024/2025. W całości zmieniona, nowa podstawa programowa ma wejść w życie zgodnie z zapowiedziami Ministerstwa za 2 lata.

W tym roku w ramach zmian podstawy programowej dla przedmiotu język mniejszości za punkt wyjścia została obrana podstawa z 2017 roku i to jej zakres dla klas IV-VI oraz VII-VIII został zawężony. Tym razem nie zostały usunięte treści dotyczące historii i kultury mniejszości. Z treści nauczania w klasach IV-VI zostało usuniętych natomiast kilka elementów kształcenia językowego, literackiego i kulturowego. Zmiany te wydają się być przypadkowe i nie są spójne z innymi treściami przewidzianymi w podstawie, co jest widoczne na przykładzie zmian

w ramach kształcenia językowego: Punkt „Uczeń posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka narodowego lub etnicznego” został usunięty w nauczaniu języka w klasach IV-VI, jednak w klasach VII-VIII pozostał integralną częścią podstawy. Bez ćwiczenia tej umiejętności w młodszych klasach szkoły podstawowej uczeń starszy nie będzie w stanie posługiwać się dialektem danego języka. Osobnym zagadnieniem jest, czy umiejętność posługiwania się nieoficjalną formą języka narodowego jest konieczna. Na tym przykładzie widać, że przygotowujący propozycje zmian w podstawie nie spojrzeli na dokument całościowo oraz nie poddali głębszej refleksji poszczególne elementy treści nauczania. W ramach kształcenia literackiego i kulturowego nie jest zasadna redukcja punktu „Uczeń rozpoznaje odmiany gatunkowe literatury popularnej”, a pozostawienie punktu „Uczeń rozpoznaje rodzaje i gatunki literackie”, szczególnie w obliczu treści, które czytają współcześni uczniowie. Niekonsekwentne są również zmiany w ramach punktu dotyczącego odbioru tekstów kultury. Uczeń, zgodnie z podstawą, powinien rozumieć, „czym jest adaptacja dzieła (np. filmowa, sceniczna, radiowa)”, ale, zgodnie z proponowanymi zmianami, nie musi posiadać umiejętności wskazania różnicy „między tekstem literackim a jego adaptacją”. Te dwie umiejętności uzupełniają się – albo obydwie powinny być zredukowane, albo obydwie pozostać w niezmienionej formie. W podstawie dla klas IV-VI zostało usuniętych mniej więcej 8-9 % treści.

W podstawie programowej dla klas VII-VIII treści związane z świadomością własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego nie zostały zredukowane, zostało natomiast usuniętych ok. 20 % treści kształcenia językowego, literackiego i kulturowego oraz tworzenia wypowiedzi. Szczegółowa wiedza językowa i nadmiar terminologii zostały wprawdzie usunięte, ale wybór treści do skreślenia nie w każdym punkcie jest logiczny i uzasadniony. Zakładając, że posługiwanie się nieoficjalną odmianą języka jest umiejętnością potrzebną, nie jest zrozumiałe skreślenie punktu „Uczeń dostrzega różnicowanie słownictwa, rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, ...)”. W tworzeniu np. wypowiedzi pisemnej skreślona została umiejętność napisania przez ucznia podania, CV, czy listu motywacyjnego, ale została umiejętność tworzenia różnicowanego stylistycznie i funkcjonalnie opisu dzieł sztuki. W obliczu współczesnych wymagań związanych z funkcjonowaniem w życiu zawodowym czy społecznym wymieniony przykład redukcji treści nie jest zrozumiały.

Niezrozumiałym z naszej perspektywy jest również fakt przejściowych zmian w podstawie. Dla uczniów uczęszczających na zajęcia z języka mniejszości niemieckiej będzie to oznaczać bardzo częste zmiany na przestrzeni kilku lat, co nie wpłynie pozytywnie na proces nauczania. Ze względu na dyskryminację w ostatnich dwóch latach poziom znajomości języka wśród uczniów różnych roczników będzie różnicowany, a częste zmiany podstawy programowej jeszcze bardziej utrudnią proces przekazywania wiedzy i nabywania kompetencji językowych.

Podsumowując stwierdzamy, że zmiany w podstawie programowej nauczania języka mniejszości są konieczne, ale nie mogą się ograniczać do redukcji przypadkowo wybranych treści, bez spojrzenia na cele kształcenia oraz bez szerszej dyskusji ogólnej na temat funkcjonowania edukacji, w tym mniejszościowej, w Polsce. Tzw. „filozofia skracania” nie

w każdym punkcie jest zrozumiała dla odbiorcy, zredukowana podstawa nie będzie też rzeczywistym i pomocnym fundamentem dla nauczycieli do opracowywania przez nich programów nauczania. Dyskusja o edukacji w Polsce powinna się toczyć o tym, czego i jak nauczać, a nie na temat tego, co można skreślić, a co trzeba jeszcze dodać w podstawach programowych. W podstawie nauczania języka mniejszości jest ciągle zbyt wiele wymagań związanych z odtwarzaniem informacji, a nie z aktywnym posługiwaniem się językiem. Ogólnie potrzebna jest przede wszystkim zmiana modelu podstawy programowej, który z jednej strony byłby przyjazny wzmocnieniu współczesnych kompetencji kluczowych, a z drugiej jasnym przekazem dla wszystkich nauczycieli, że mają sporą autonomię w nauczaniu.

Pozostajemy do dyspozycji w razie jakichkolwiek pytań i konieczności udzielenia dodatkowych informacji. Osobą do kontaktu z naszej strony jest pani dr Edyta Opyd (edyta.opyd@vdg.pl).

Z wyrazami szacunku

Rafał Bartek
Przewodniczący